

Surman Vivien: „Az emberi ítélet és a technológiai közvetítés határai”

Beszámoló „A mesterséges intelligencia etikus és felelős használata” című
műhelykonferenciáról

Az MTA Gazdálkodástudományi Bizottság Képzési Munkabizottsága (MTA GTB KMB) a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem (BGE) társszervezésében 2026. június 18-án műhelykonferenciát szervezett „*A mesterséges intelligencia etikus és felelős használata*” címmel. A rendezvény fókuszában azok a felsőoktatási, tudományos, jogi és társadalomelméleti kérdések álltak, amelyek a mesterséges intelligencia térnyerésével egyre sürgetőbbé válnak. A konferencia célja nem elsősorban technológiai megoldások bemutatása volt, hanem annak vizsgálata, hogy a változó környezet milyen kihívások elé állítja a felsőoktatási intézményeket, az oktatókat, a kutatókat és a hallgatókat.

A konferenciát Berács József, a Képzési Munkabizottság elnöke nyitotta meg, amelyet Andor György, a BGE rektorának köszöntője követett. A műhelykonferencia nyitó gondolatai kiemelték, hogy a mesterséges intelligencia kérdésköre nem választható el a felsőoktatás, a tudományos utánpótlás és a munka világának átalakulásától. Az elmúlt években egyre világosabbá vált, hogy a technológiai fejlődés nem csupán új eszközöket hoz létre, hanem a tudás létrehozásának, közvetítésének és hasznosításának hagyományos kereteit is átformálja. Mindez különösen érzékenyen érinti a felsőoktatási intézményeket, amelyeknek egyszerre kell biztosítaniuk a tudományos minőséget, a képzési relevanciát és a társadalmi alkalmazkodóképességet. Ebben az összefüggésben a konferencia nem kizárólag a mesterséges intelligencia használatának gyakorlati kérdéseire koncentrált, hanem azokra a mélyebb dilemmákra is, amelyek az emberi döntés, a felelősség, az autonómia és a tudás értelmezésének újragondolását teszik szükségessé. A rendezvény így egy olyan szakmai párbeszéd keretét teremtette meg, amelyben a technológiai, jogi, oktatási és filozófiai nézőpontok egyaránt helyet kaptak. A program négy előadásból és egy záró kerekasztal-beszélgetésből épült fel.

Az első előadást Frivaldszky János egyetemi tanár, tanszékvezető, jogfilozófus tartotta „*Mit tehetünk, amikor az agyunkat akarják foglyul ejteni?*” címmel. Előadásában az emberi autonómia és a digitális környezet viszonyának filozófiai és jogi vetületeit vizsgálta. Kiemelte, hogy a fogyasztói magatartásra épülő adatvezérelt rendszerek működése olyan befolyásolási mechanizmusokat hozott létre, amelyek túlmutatnak a hagyományos piaci logikán. A neuromarketing és a viselkedés-előrejelzés fejlődése nyomán felmerül a kérdés, hogy a személyes döntés szabadsága milyen mértékben őrizhető meg. Az előadás központi gondolata az volt, hogy az emberi gondolkodás és az erkölcsi mérlegelés olyan sajátosságokkal bírnak, amelyek nem redukálhatók pusztán adatmintázatokra.

A második előadást Kádár-Csoboth Péter, az IFUA Horváth & Partners associate partnere tartotta „*Ügynökök a templomban*” címmel. Előadásában a felsőoktatási intézmények működési logikájának átalakulását elemezte, különös tekintettel az automatizált döntési és támogató rendszerek megjelenésére. Kiemelte, hogy a felsőoktatás már jelenleg is számos strukturális kihívással néz szembe, amelyekre a technológiai fejlődés önmagában nem ad választ. Ugyanakkor rámutatott arra, hogy az új rendszerek integrációja intézményi szintű stratégiai kérdés, amely nem hagyható kizárólag egyéni kezdeményezésekre. Előadásának egyik hangsúlyos állítása az volt, hogy az oktatás értékteremtő magja továbbra is az emberi találkozásban és a személyes jelenlétben rejlik.

A konferencia harmadik előadója Krajcsák Zoltán, a BGE doktori programigazgatója volt, aki „*Fel tudunk-e készülni az MI-korszakra?*” címmel tartott előadást. Az előadás a doktori képzés, az oktatás, a tudományos publikációk és a kutatási folyamatok szempontjából vizsgálta a jelenlegi helyzetet. Különösen élesen fogalmazódott meg az a dilemma, hogy a tudományos teljesítmény hagyományos értékelési keretei mennyiben tarthatók fenn egy olyan közegben, ahol a szövegalkotás és az információfeldolgozás új formái jelentek meg. Az előadás felvetette a portfólióalapú értékelés lehetőségét, valamint azt a kérdést is, hogy az egyetemek tudásátadó szerepe hogyan értelmezhető újra a megváltozott körülmények között.

A konferencia negyedik előadását Zatykó Zsuzsanna technológiai szakjogász tartotta „*Mesterséges intelligencia: veszély vagy esély?*” címmel. Előadásában az európai szabályozási környezet aktuális alakulását, különösen az AI Act rendelkezéseit ismertette, valamint áttekintette a szerzői jogi, adatvédelmi és felelősségi kérdéseket. Rámutatott, hogy a technológiai alkalmazások jogi megítélése egyre összetettebbé válik, különösen a generált tartalmak, a tanulási adatbázisok és a felhasználói felelősség tekintetében. Az előadás egyik fontos tanulsága az volt, hogy a szabályozás nem pusztán korlátozó funkcióval bír, hanem a kiszámítható és átlátható működés feltételeinek kialakítását is szolgálja.

A konferencia zárásaként megrendezett kerekasztal-beszélgetés – Rajcsányi-Molnár Mónika moderálásával – az ember szerepének változását állította középpontba. A résztvevők az oktatás, a kutatás és a mindennapi társadalmi működés szempontjából vizsgálták, hogy melyek azok a kompetenciák, amelyek hosszabb távon is megőrizhetik relevanciájukat. A vita egyik központi eleme az volt, hogy a személyesség, az egyediség, az érvelési készség és az ítélőképesség felértékelődhetnek egy olyan közegben, ahol a rutinjellegű kognitív feladatok jelentős része kiszervezhető.

A beszélgetés során visszatérően megjelent az egyetem szerepének újragondolása is. Több hozzászóló hangsúlyozta, hogy az intézmények feladata egyre kevésbé az információk kizárólagos közvetítése, sokkal inkább azok értelmezési kereteinek biztosítása, valamint a hallgatók kritikai és reflektív gondolkodásának fejlesztése.

Emellett felmerült az esélyegyenlőség kérdése is: amennyiben az új technológiai lehetőségekhez való hozzáférés nem válik kiegyensúlyozottá, az új típusú tudásbeli különbségek tovább mélyíthetik a meglévő egyenlőtlenségeket.

A konferencia egyik legfontosabb tanulsága az volt, hogy a mesterséges intelligencia térnyerése nem csupán új technológiai lehetőségeket teremt, hanem alapvető kérdéseket vet fel a tudás természetéről, az emberi ítélet szerepéről és az intézményi működés jövőjéről. Az előadások és a kerekasztal-beszélgetés egyaránt rámutattak arra, hogy a felsőoktatás és a tudományos közeg számára a legnagyobb kihívás nem önmagában az alkalmazkodás, hanem annak felismerése, hogy mely emberi képességek és értékek értékelődnek fel ebben az átalakuló környezetben. A műhelykonferencia jelentősége éppen abban állt, hogy e kérdéseket a maguk összetettségében tette közös gondolkodás tárgyává.